

POROČILA

DELO ETNOGRAFSKEGA MUZEJA V LJUBLJANI V LETIH 1957—1959

Marija Makarovič

S prispevkom o delu Etnografskega muzeja v Ljubljani v tem letniku Slovenskega etnografa nadaljujemo niz poročil o razvoju, delu in nalogah Etnografskega muzeja (odslej EM), ki so bila objavljena v prejšnjih letnikih Slovenskega etnografa (I, VI/VII in X).

Upravni odbor. V letih 1957—1959 je imel upravni odbor EM osem sej. Na teh sejah je obravnaval razno tekočo problematiko muzeja v zvezi z njegovim proračunom, investicijami, delovnim načrtom, predlogom za novo sistemizacijo delovnih mest, položajnimi plačami ipd.

Personalne spremembe. Dne 31. marca 1958 je zaradi bolezni prenehal z delom v našem muzeju Jože Pokovec, ki je bil po upokojitvi honorarno zaposlen z raznimi mizarskimi deli. — 1. septembra 1958 je zapustil delovno mesto preparator Anton Pajer, njegovo mesto pa je 1. novembra 1958. leta zasedel Gorazd Makarovič, slušatelj umetnostne zgodovine na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Gorazd Makarovič je uvedel v delo Anton Pajer. Po dokončanem študiju bo Makarovič preveden v naziv konservatorja in bo prevzel vodstvo preparatorsko-restavratorskega oddelka. — Zaradi porodniškega dopusta pisarniške referentke Darje Presečnik roj. Pirkovič, je bila s 1. oktobrom 1958 honorarno nameščena Marija Pregelj za računovodske in pisarniške posle. Po vrnitvi D. Presečnik z dopusta je obilica raznih poslov narekovala, da smo M. Pregelj še nadalje obdržali v honorarni službi. Razen tega je bila leta 1958/59 nekaj mesecev honorarno zaposlena z urejanjem starejše fototeke Avrelija Nekrep. — V januarju in februarju leta 1958 je honorarno opravil pregled ljudske plastike in sestavil zanjo ustrezno kartoteko Tone Cevc, dipl. etnograf-umetnostni zgodovinar. — Dne 15. decembra 1959 je odšla iz službe v našem muzeju Antonija Arhar, preparator za tekstilije. Za novo preparatorsko moč je poskrbljeno.

Dne 16. decembra 1959 je ravnatelj našega muzeja EM, Boris Orel, uspešno branil na Univerzi v Ljubljani svojo doktorsko disertacijo: Bloške smuči in vprašanje njihovega nastanka ter razvoja. Ravnatelj Orel je bil 23. februarja 1960 promoviran za doktorja znanosti.

Upravni prostori in oprema. V letu 1957 je bilo poskrbljeno za razna popravila, obnovo in izdelavo muzejskega inventarja v lastni režiji. Tako smo si nabavili rabljeno pisalno mizo in omaro, ki smo ju nato v muzeju popravili. Razen tega smo obnovili nekaj starejšega inventarja, ponekod pa namestili nove police. Dalje smo v lastni režiji popravili mnogo orodja, ključavnic, raznih podstavkov za predmete itd. Za depó v Moderni galeriji so bile napravljene nove premične stopnice.

Z odobrenim investicijskim kreditom v letu 1958 je našemu muzeju uspelo predelati pisarniški prostor po višini in s tem pridobiti nov prostor v nadstropju. V novo pridobljeni prostor smo namestili dve omari iz ravnateljjeve sobe, tri omare in veliko mizo iz pisarne ter štiri omare iz depoja v Moderni galeriji. V te

omare smo pregledno shranili fototeko, arhiv in razno slikovno gradivo, mimo tega pa preostale primerke Etnologa in Slovenskega etnografa.

Z investicijskimi sredstvi, odobrenimi v letu 1959, smo dokončno uredili predeljeni pisarniški prostor, ki smo ga pridobili s predelitvijo pisarne po višini. V obeh prostorih smo odstranili leseno zidno oblogo, izvedli zidarska popravila sten, na novo napeljali elektriko ter prepleskali oba omenjena prostora in ravnateljstvo pisarno. V kletni preparatorski delavnici smo položili na star obrabljen pod foča-plošče in polivinil. Predvsem pa smo z investicijskimi sredstvi v veliki meri izpopolnili opremo. Tako smo si nabavili dvodelno in trodelno knjižno omaro, tri omare s predali za fototeko, štiridelno omaro za shranjevanje materiala in orodja, specialno risarsko mizo in omaro za shranjevanje kožuhov.

Izpopolnitev muzejskih zbirk. Zbirke muzeja so se v treh letih povečale za 1137 predmetov. Od le-teh smo jih 936 kupili, 75 nam jih je bilo darovanih, medtem ko nam je 126 različnih etnografskih predmetov odstopil Narodni muzej. Zbiranje in nakupovanje novih predmetov je bilo tudi v teh letih predvsem načrtno. Na osnovi pregledanega muzejskega inventarja smo nadaljevali nabavljanje onih predmetov, ki so v naših zbirkah redkeje zastopani, ali pa jih sploh ni (primerjaj poročilo v X. letniku SE, str. 202/205).

Po številu moremo razvrstiti nabavljene predmete v te-le etnografske panoge: ljudska noša 256, ljudska umetnost 307, razne gospodarske panoge 291, notranja oprema 70, običaji 19, ljudsko pravo 10, izvenevropske zbirke 112 in razni drugi predmeti 72. Po novih pridobitvah so štele muzejske zbirke ob koncu leta 1959 skupno 15.184 predmetov.

Med važnejše pridobitve sodijo pastirski plašči iz trave plaščenke in iz lipovega lubja, kot so jih nosili pastirji v okolici Kostanjevice in na Veliki planini, par ljudskih smučič iz Like in dva para bloških smučič, razni deli ljudske noše, predvsem vezene peče iz raznih, v muzejskih zbirkah slabše zastopanih krajev in končno razne vezanine iz okolice Idrije. — V ljudski umetnosti se je z novimi nakupi povečala zbirka panjskih končnic in slik na steklu iz različnih krajev, dalje naj bodo omenjene 4 lesene plastike znanega rezbarja Erzarja iz okolice Komende, figuralna plastika iz Mengša in končno zbirka trničev in rezljanih pisav za trniče iz okolice Kamnika. — Kakor v prejšnjih letih, tako smo tudi v letih 1957—1959 posvečali ustrezno pozornost nabavljanju predmetov iz raznih gospodarskih panog, ki so pomanjkljivo zastopane v naših zbirkah. Tako smo si nabavili staro leseno prešo na ovna z Dolenjskega, s Ptujkega polja pa smo dobili več čebelnih košev. Zbirko poljedelskega orodja in naprav smo izpopolnili med drugim s plugi iz okolice Gornjega grada in Bleda. Med pomembne pridobitve sodijo jarmi s Stajerskega in številni manjši predmeti. — Zbirko predmetov iz domače delavnosti in obrti smo izpopolnili s številnimi pletarskimi izdelki iz Kostanjevice, s Kobanskega, iz Kamnika in Novih Sel, dalje z lončarskim kolovratom in lončarskimi izdelki iz Dolenje vasi pri Ribnici in okrašenimi lončenimi posodami iz Slovenske Koroške. Med pomembnimi pridobitvami naj navedemo vauhe za valjanje sukna s Kobanskega, tkalske statve iz okolice Litije in orodje za izdelovanje cokel iz okolice Bleda. — V teh letih smo nadaljevali tudi nabavljanje predmetov notranje hišne opreme, ki razmeroma najhitreje izginja iz naših starih kmečkih domov. Kupili smo poslikani omari s Kobanskega in s Cerkljanskega, večno omaro in mizo iz okolice Bleda, dalje omaro-leso iz Beltincev v Prekmurju, tesarsko skrinjo iz okolice Ptuja ter zbirko raznih pohištvenih predmetov iz Prekmurja. — Od predmetov, ki sodijo v ljudske običaje, naj omenimo še koledniško zvezdo iz Kostanjevice in pustne maske-kamelce iz okolice Žužemberka. — Z zbirko starih žitnih mer iz okolice Bleda smo izpopolnili predmete ljudskega prava. — Maketa splava iz Vuzenice je tudi pomembna pridobitev za naš muzej. — Končno smo deloma izpopolnili zbirko izvenevropskih predmetov iz Afrike in Oceanije.

Shranjevanje zbirk. V preteklih letih smo v veliki meri preurejevali hrambo predmetov. Tako smo preuredili depó nad preparatorsko delavnico in depó v

podstrešni sobi. V splošnem smo predmete zamenjali: iz podstrešnega depoja smo prenesli v depó nad preparatorsko delavnico za tekstilije vso keramiko in manjše železne predmete, medtem ko smo vse pletarske izdelke iz depoja nad preparatorsko delavnico spravili v depó v Moderni galeriji. Za to zamenjavo smo se odločili zaradi tega, ker je depó nad preparatorsko delavnico pretopen in se v njem najraje pojavljajo škodljivci, ki pa keramičnim in železnim predmetom ne morejo škoditi. — Dokončno smo tudi uredili depó izvenevropskih zbirk v temnici. V tem prostoru smo predmete pregledneje razvrstili in opremili posamezne skupine z ustreznimi napisi. — Povsem na novo smo razporedili vse večje predmete, kot so omare, skrinje, mize, zibelke, sani, plugi itd. v Moderni galeriji ter s tem pridobili potrebni prostor za nove predmete. Skrinje smo morali sicer postaviti po tri ali štiri drugo vrh druge, kar sicer ne ustreza muzeološko-konservatorskim načelom, ker tako ni mogoče zračiti spodnjih skrinj, toda za tak način namestitve smo se morali odločiti spriču velike prostorne stiske. Le-ta se ni še prav nič zmanjšala izza preteklih let, čeprav smo si s predsednikom upravnega odbora mnogo prizadevali, da bi dobili kje nov prostor za shranjevanje predmetov. — Slike na steklu smo v podstrešnem depóju uredili po ustreznih motivnih skupinah. — Na novo smo deponirali avbe v zaprtih spodnjih prostorih razstavnih vitrin. Zanje smo v lastni režiji izdelali 52 podstavkov, na katere smo ustrezno namestili avbe. Dalje smo shranili kožuhe v novo primerno omaro, prav tako pa poskrbeli za pravilno shranitev pastirskih plaščev iz trave in ličja. — Z vsemi temi preureditvami smo začasno vsaj deloma zboljšali stanje naših depotnih prostorov, prenatrpanih s predmeti. — V depójih shranjene predmete smo redno pregledovali, zračili in presuševali, čeprav nam je tudi to delo zaradi že omenjene prostorne stiske zelo otežkočeno.

Vzdrževanje zbirk (konserviranje, prepariranje, restavriranje). V oddelku za les in kovino je bilo v letih 1957—1959 prepariranih 763 lesenih, železnih in drugačnih etnografskih predmetov, medtem ko je bilo v dezinseksijskem kotlu razkuženih 484 predmetov. Popravljenih je bilo nad 300 predmetov, od teh 294 slik na steklu, katerim je bilo dodano ozadje iz kartona, popravljen okvir ali pa so bili zlepljeni posamezni kosi razbitega stekla.

Vso ustrezno skrb je muzej posvetil ohranjanju tekstilnih predmetov. Opranih, zlikanih, kemično očiščenih in pošitih je bilo nad 2290 tekstilnih predmetov, očiščenih in prepariranih pa je bilo 185 kovinskih okrasnih predmetov.

V zvezi s preparatorsko-konservatorskimi deli je muzej rešil vrsto nalog, ki zadevajo varnost in zaščito tehničnega osebja. Tako si je muzej nabavil dve ustrezni zaščitni maski iz Nemčije z univerzalnim respiratorjem, dalje so tehnični uslužbenci dobili zaščitna očala in rokavice, dnevno pa prejema vsak še pol litra mleka. — V preparatorski delavnici za tekstilije smo namestili električni ventilator.

Digestorij za prepariranje lesenih in tekstilnih predmetov, ki ga je našemu muzeju predpisala Okrajna inšpekcija dela, in je bil konec leta 1957 izdelan po načrtu Zavoda za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu LRS, smo morali odstraniti iz kletnega prostora, kjer je bil nameščen, ker je v ta prostor namestil Narodni muzej svojo mizarско delavnico. Digestorija sedaj ne moremo uporabljati, ker zanj še nimamo primerne prostora, kamor bi ga namestili. To zelo pereče vprašanje bo skušalo ravnateljstvo EM urediti z Narodnim muzejem. Vsekakor pa bo potrebno digestorij še v marsičem izpopolniti, da bo uporabljev za prepariranje predmetov.

Inventarizacija, pregledi in urejevanje zbirk ter raznega drugega gradiva. Z inventarizacijo nasploh nismo v zastanku, če izvzamemo zbirke Federalnega zbirnega centra, ki smo jih začeli inventarizirati šele v zadnjem času. V teh letih je bilo inventariziranih 1114 predmetov. Resno smo se lotili priprav za vnovično inventarizacijo in smo v ta namen proučili načine inventarizacij nekaterih drugih muzejev. Izdelali smo vzorce kartotečnih listov, ki našim potrebam najbolj ustrezajo in tako pripravili vse potrebno za natisk. — Dokončno

je bila pregledana obsežna Grebenčeva zbirka, preostale etnografske predmete iz te zbirke je prevzel Narodni muzej. Ugotovljeno je bilo številčno stanje zbirke in napisano začasno poročilo o vsebini te zbirke. — Za posebno evidenco smo uvedli knjigo darovanih predmetov, v katero smo vpisali vse darove po letu 1927.

Za vse tekstilne predmete smo na podlagi inventarnih knjig sestavili priložno kartoteko, ki nam rabi pri iskanju in urejanju tekstilnih predmetov. Dalje smo pregledovali Strekljevo zbirko Slovenskih narodnih pesmi in izpisali iz njih razne podatke o slovenski ljudski noši. Temeljito smo pregledali zbirko vezanih prtov in blazin in jih pregledno razvrstili po posameznih pokrajinah. Pri tem smo upoštevali inventarne podatke ali pa smo si pomagali s primerjanjem vezenin z znano provenienco. Preostale vezenine z nedoločljivo provenienco bodo urejene v naslednjih letih. Peče smo shranili v primerne škatle po manjših krajevnih območjih ali vezilnih tehnikah. — Preuredili smo zbirko pisanic, ki smo jih namestili v ustrezne škatle, panjske končnice pa smo ovili s papirjem in uredili po zaporednih številkah.

V teh letih smo popolnoma na novo preuredili starejšo fototeko. Fotografije smo nalepili na ustrezne obrazce za fototeko, ki smo jih v ta namen sami pridelali in oštevilčili z inventarno številko od 1 do 5510. Prav tako so vsi negativni dokončno urejeni in inventarizirani od številke 1 do 2550. Muzej je dal v kopiranje nad 500 starejših muzejskih negativov, ki so bili brez kopij, ter okoli 300 negativov iz Veselove zapuščine, o kateri smo poročali že v X. letniku SE, da jo hrani Narodni muzej. Prav tako smo sproti nadaljevali z urejanjem sprotne fototeke po končanih kolektivnih ali individualnih terenskih raziskovanjih. V teh letih se je muzejska fototeka povečala za 2945 fotografij z negativni.

Knjižnica. Muzejska knjižnica se je v teh letih povečala za 1248 primerkov. Katalogiziranih je bilo 2776 knjig in revij, večje število brošur in bolj ali manj poškodovanih knjig pa smo dali v vezavo. Pregledane so bile tudi vse tuje revije, ki jih imamo v knjižnici našega muzeja. Ob tej priložnosti so bili ugotovljeni manjkajoči letniki, ki jih bo treba nabaviti pri ustanovah, s katerimi smo v zamenjalnih stikih. Nadaljevali smo z izrezovanjem etnografsko bolj ali manj pomembnih člankov iz raznih časnikov. V hemeroteko je bilo nalepljenih 960 člankov.

Prostorno stanje naše knjižnice se je v zadnjem letu vsaj nekoliko izboljšalo z nabavo dveh novih omar.

Razstava. Našo stalno etnografsko razstavo smo v letih 1957/58 predvsem dopolnjevali z novimi etnografskimi predmeti (n. pr. s staro prešo z Dolenskega, z vajhami za valjanje sukna itd.) ter zamenjavali razstavljene predmete z novimi (n. pr. z drugimi vezeninami). — V letu 1959 pa smo našo stalno razstavo preuredili v večjem obsegu. Tako smo v dvorani ljudske umetnosti in običajev skvrčili nabožno plastiko in razstavili nekaj tipičnih in kvalitetnih primerkov posvetne plastike, ljudsko keramiko pa smo izpopolnili z novimi, doslej neznanimi lončarskimi izdelki iz Slovenske Koroške. Hkrati je bila preurejena razstava rezbarskih izdelkov in izpopolnjena med drugim s »pisavami« za planšarske trniče, z okrašenimi ježesi, preslicami itd. Na novo smo uredili razstavo s področja družbene kulture, s tem da smo razstavili razne ljudske pravne predmete. Prav tako so bili na novo razstavljene razni ljudski glasbeni instrumenti. — V dvorani ljudske noše in vezenin je bila preurejena razstava ljudskih vezenin. — V dvorani ljudskega stavbarstva, notranje opreme in gospodarstva smo na novo uredili razstavo lončarstva. Razstavili smo lončarsko orodje in dva tipa lončarskih kolovratov za oblikovanje posod. V tej dvorani smo naposled preuredili razstavo pletarskih izdelkov, pasti za lov, živinske opreme, pohištva, gospodinjstva itd. — Na novo preurejene in urejene razstavne oddelke smo opremili z ustreznimi slikovnim gradivom, ki ponazoruje funkcijo razstavljenih predmetov.

V okviru prireditev VII. ljubljanskega festivala smo 1. julija 1959 odprli občasnno razstavo »Peča na Slovenskem«. Razstava, ki je naša prva posebna razstava s področja ljudske umetnosti, je prikazala enega najlepših kosov slovenske ljudske ženske noše predvsem z njegove bogate ornamentalne, funkcionalne in tehnološke strani. Razstava je trajala do sredine oktobra, nato smo jo priredili v Mestnem muzeju v Kranju, kjer je bila odprta do 15. novembra. Iz Kranja je bila razstava premeščena v muzej v Skofji Loki, kjer je trajala do začetka decembra. — Za omenjeno razstavo smo priredili v izložbenem oknu pri Kompasu v Nazorjevi ulici primerno propagandno izložbo. V prejšnjih dveh letih pa sta bili v okviru Tedna muzejev urejeni pri Putniku (sedaj Kompasu) na Titovi cesti propagandni izložbi s področja ljudske umetnosti in ljudskega stavbarstva.

Terensko delo. Kot prejšnja leta je EM tudi v letih 1957—1959 nadaljeval s sistematičnim raziskovanjem na terenu v okviru zastavljenega delovnega načrta. Tako so bile pregledane v navedenih letih v avgustu z devetčlansko skupino vasi v okolici Žužemberka, v Vipavski dolini in v okolici Črnege vrha ter Vojškega nad Idrijo. Na omenjenih območjih so bila raziskana vsa področja ljudske materialne, duhovne in socialne kulture, razen ljudske glasbe in plesa ter deloma pripovedništva. Ekipa je prinesla s terena 48 zvezkov zapiskov, 836 prostoročnih in 47 tehničnih risb, 1344 fotoposnetkov in 121 različnih etnografskih predmetov. — Začeli smo s pripravami za izdajo etnografskega gradiva, zbrane na raznih območjih na Dolenjskem.

V letu 1957 je EM začel v okviru sodelovanja z referatom za etnografijo pri Zavodu za varstvo in zaščito kulturnih spomenikov z dokumentiranjem značilnih ljudskih stavb na terenu. S tem namenom smo do konca 1959. leta pregledali vasi od Rateč do Jesenic, v Bohinju, v okolici Bleda, Kamnika, na Jezerskem ter deloma v Beli krajini. Skupno je bilo posnetih 33 starih kmečkih hiš in gospodarskih poslopj.

V teh letih so bila opravljena tudi številna specialna etnografska raziskovanja. Raziskovanje ljudskega smučanja je bilo v letih 1957/58 končano. Tako smo na Bloški planoti in v Vidovskih hribih med drugim razčistili določena vprašanja starega bloško-vidovskega smučanja, ki so se pojavila zlasti v zvezi z nekaterimi spornimi podatki v Badjurovi knjižici »Bloško starosvetno smučanje in besedje«. — Nadaljevali smo z raziskovanjem ornih naprav (plugov, plužnic in oral) na Kobanskem (Pernice, Jernej, Primož), v okolici Gornjega grada, na obmejnem štajerskem ozemlju na avstrijski strani (Lučane, Arvež, Osek, Ivnik, Ožbolt, Sobota) in na Koroškem (Labudska dolina, Podjuna, kraji med Rožem in Ziljo). Na Sorškem polju smo proučevali staro kombinirano oranje s plugom samcem in toplarjem ter opremo in vprego goveje živine na raznih območjih slovenskega ozemlja med drugim tudi na Slovenskem Koroškem. — Važne podatke smo zbrali o starih lončarskih delavnicah v okolici Podkloštra na Slovenskem Koroškem. — Dalje je bilo posebne pozornosti deležno kmečko pohištvo. Tako smo na terenu zbrali podatke za poslikane gorenjske postelje, v našem muzeju in drugih muzejih pa gradivo o zibelki skoraj za vso Slovenijo in končno gradivo o intarziranih kmečkih mizah v okolici Železne Kaple. — V vaseh ob Čerkniškem jezeru smo pričeli z raziskovanjem starega lova in ribolova. — Na Veliki, Mali in Gojski planini nad Kamnikom je bilo raziskano planšarstvo. Zbrali smo osnovne podatke o planšarstvu, izdelovanju trničev in pisav za trniče, o planinskih stavbah itd. To delo je za naš muzej zvečine opravil tov. T. Cevc in ga bo treba še nadaljevati. — Dalje je bilo raziskano pranje perila v okolici Ljubljane. — Precej potovanj na Gorenjsko, Dolenjsko in Kras je bilo opravljenih v razne druge namene: nakupi raznih etnografskih predmetov, zbiranje podatkov, ki so nam potrebni pri inventarizaciji ali pri študiju noš itd. Številna potovanja pa so bila namenjena zbiranju gradiva za razstavo »Peča na Slovenskem«. V ta namen so bila pregledana predvsem območja, s katerih nam je tega gradiva primanjkovalo, to je vasi v okolici Veržeja in Ormoža, dalje predeli od Črne na Koroškem do Slovenjega Gradca, vasi med Ribnico, Kočevjem in Osil-

nico ter v okolici Starega trga pri Rakeku in Prezida. Z istim namenom smo pregledali vse gradivo o pečah v mariborskem Pokrajinskem muzeju in se pri Mariji Rozmanovi, dobri poznavalki štajerskih peč, seznanili z različnimi tehnikami vezenja in z motiviko, značilno za posamezna območja na Štajerskem. — Končno smo pričeli z raziskovanjem ljudskih slik na steklu. Za sedaj smo pregledali le vasi v Selški in Poljanski dolini. — V Železni Kapli na Slovenskem Koroškem pa smo fotografirali in popisali votivne podobe z ljudskimi nošami. — V okolici Murske Sobotne smo začeli raziskovati kulturo Ciganov v Pomurju.

Naši uslužbenci so si ogledali v študijske namene občasni razstavi v Zagrebu in sicer razstavo plastike iz Afrike in Oceanije ter razstavo »Keramika i tekstil«.

Slovenski etnograf. V preteklih treh letih so izšli trije letniki SE (X, XI, XII). Povsem razumljivo je, da smo iz različnih razlogov poskrbeli predvsem za obravnavo določenih tem iz naše materialne kulture. Take teme so bile n. pr.: rudarska hiša v Idriji (F. Baš), nabiralništvo (V. Novak), obdelava polja v Slovenski Istri ter ovčereja na Krasu in v Slovenski Istri (S. Vilfan, E. Umek), žganjekuha v okolici Škofje Loke (L. Sušnik), noša (A. Baš, M. Kus-Nikolajev), pranje perila v okolici Ljubljane (P. Štrukelj), pohištvo (M. Makarovič, T. Urbas, F. Baš, F. Sarf, A. Baš, B. Orel) itd.

Vsebinsko posameznih letnikov našega časopisa »Slovenski etnograf« redno objavljajo nekateri inozemski časopisi (Bulletin folklorique d'Ille de France, Schweizerisches Archiv für Volkskunde idr.) ali pa poročajo o razpravah z določeno tematiko, n. pr. o poljedelskem orodju (Deutsches Jahrbuch für Volkskunde III/1, 1957) oziroma te razprave le navajajo v svojih člankih (Man, London 1957).

Ljudsko izobraževalno delo. Tudi v letih 1957—1959 je naš muzej posvetil ustrezno pozornost ljudskoizobraževalnemu delu. Preurejena stalna razstava in naša občasna razstava sta vsekakor pripomogli k povečani dejavnosti v tem pogledu. Tako si je ogledalo stalno razstavo v našem muzeju nad 100.000 ljudi, številne domače in tuje skupine ter posamezniki. Uslužbenci EM so imeli številna vodstva po naši stalni razstavi, posebej pa smo še organizirali obisk naše občasne razstave. Prevredli smo vodnik po naših zbirkah v angleščino in napisali poseben vodnik za šolsko mladino za interno uporabo.

Skrbeli smo za ustrezno izobraževanje tudi na terenu. Tako smo imeli ob priliki našega terenskega dela več etnografskih predavanj, v zimskih in spomladanskih mesecih pa številna poljudnoznanstvena etnografska predavanja na našem podežlju v okviru Delavske univerze.

Sodelovanja. Tudi v teh treh letih smo uspešno sodelovali s številnimi domačimi in tujimi ustanovami, šolami in podobnimi organizacijami.

Predvsem smo bili v rednih sodelovalnih stikih z domačimi muzeji. Številne tehnične muzejske uslužbenke in študente univerze smo seznanili s prepariranjem in konserviranjem etnografskih predmetov v naši ustanovi, med drugim tudi z delovanjem dezinfekcijskega kotla. Nekateri izmed njih so se pri nas zadržali tudi po mesec dni. — Za Dolenjski muzej v Novem mestu smo v našem muzeju pripravili večje število predmetov. — Z našimi preparatorsko-konservatorskimi postopki so se seznanili tudi uslužbenci drugih muzejev in ustanov v naši državi, tako preparator iz Vojvodanskega muzeja v Novem Sadu in konservator iz Zveznega inštituta za zaščito kulturnih spomenikov v Beogradu.

Ob priliki našega terenskega dela smo bili v vseh teh letih v tesnih stikih z Goriškim muzejem v Novi Gorici, Dolenjskim muzejem v Novem mestu in z Mestnim muzejem v Idriji. Za omenjene muzeje smo evidentirali in rezervirali na terenu večje število etnografskih predmetov, po končanem delu pa jih seznanili z rezultati terenskih raziskovanj na njihovem območju. — Z vprašanji za etnografsko delo na terenu in z našo udeležbo smo pomagali Pokrajinskemu

muzeju za Pomurje v Murski Soboti. — Za Muzej v Skofji Loki in Dolenjski muzej v Novem mestu smo tehnično posneli staro leseno kmečko hišo in izdelali tehnične risbe. — Z izkustvi našega terenskega dela smo končno seznanili tudi kustose iz drugih muzejev v naši državi.

Poleg strokovnih nasvetov in pomoči na terenu je naš muzej posodil številnim drugim muzejem razne etnografske predmete za občasne razstave (na primer Mestnemu muzeju v Kranju, Pokrajinskemu muzeju v Mariboru in drugod), medtem ko nam je Pokrajinski muzej v Mariboru posodil večje število štajerskih peč za našo občasno razstavo o peči, Mestni muzej v Ljubljani pa kopije fresk s staro nošo za isto razstavo. — Tovrstna sodelovanja smo razširili tudi na druge republike, kjer smo muzejskim ustanovam in zavodom posodili predmete, risbe in fotografije za njihove občasne razstave (Etnografski muzej v Beogradu, Zagrebu itd.).

V letih 1957—1959 smo izposodili skupno 355 etnografskih predmetov. Mimo omenjenih muzejev naj navedemo še RTV Ljubljana, Slovensko narodno in Mestno gledališče, Solo za umetno obrt, Zavod za šolski film, Triglav- in Viba-film itd.

Posebej naj omenimo sodelovanje uslužbencev EM v upravnih odborih raznih ustanov in društev, tako n. pr. v upravnem odboru Mestnega muzeja, Sole za umetno obrt v Ljubljani (B. Orel), v znanstvenem svetu Inštituta za slovensko narodopisje (B. Orel), v plenumu Zveze muzejskih društev Jugoslavije (B. Orel), v etnografski sekciji Društva muzealcev LRS (B. Orel in M. Makarovič), v odboru Slovenskega etnografskega društva (B. Orel, F. Šarf in M. Makarovič), v odboru Etnološkega društva Jugoslavije (B. Orel) itd.

Med pomembna sodelovanja našega muzeja sodijo stiki z muzeji in sorodnimi ustanovami v inozemstvu. Po našem posredovanju je dobil Turn- und Sportmuseum v Baslu bloške smuči, narejene po starem načinu. Komiteju za etnografski film v Parizu pa smo posodili film Kurentovanje, dalje smo dali na voljo zastopnikom International Communication Library Projecta iz Los Angelesa več etnografskih predmetov in fotografij (po posredovanju Urada za informacije pri Izvršnem svetu). Dr. R. Wildhaber, direktor etnološkega muzeja v Baslu, je obiskal našo etnografsko ekipo v Zuzemberku in se zanimal za načine našega terenskega dela itd. — V pisemnih znanstvenih stikih smo bili z raznimi ustanovami v inozemstvu, tako med drugim z Institutom za etnografijo v Leningradu, z mednarodnim sekretariatom za raziskovanje ornih orodij v Kopenhagnu, Nordijskim muzejem v Stockholmu, z etnografskimi muzeji v Estoniji, na Letonskem in v Latviji itd.

Na koncu naj bo še pripomnjeno, da so se naši uslužbenci udeležili različnih kongresov in posvetovanj doma in v tujini: tako na primer občnega zbora Društva muzealcev in konservatorjev v Slovenjem Gradcu in na Bledu, posvetovanja etnologov Jugoslavije v Osijeku (kjer je bil prečitan referat B. Orla: Etnološko raziskovanje na terenu) in Banja Luki ter občnega zbora Zveze muzejsko-konservatorskih delavcev FLRJ v Zadru. Na plenumu navedene zveze v Osijeku je ravnatelj dr. B. Orel poročal o mednarodni konferenci ICOM o muzejih na prostem na Danskem in Švedskem. — Mimo tega se je ravnatelj EM udeležil od 5. do 9. julija mednarodne konference ICOM v Kopenhagnu, Aarhusu na Danskem in v Stockholmu na Švedskem, kjer so udeleženci razpravljali o vprašanju muzejev na prostem. O tej konferenci je dr. B. Orel objavil poročilo v št. 11/12 časopisa »Muzej«. (V zadnjem poročilu o delu našega muzeja v SE je pomotoma izostalo poročilo o udeležbi ravnatelja B. Orla na posvetovanju avstrijskih zgodovinarjev v Celovcu od 17. do 21. septembra 1956, kjer je B. Orel 20. septembra predaval o stanju raziskovanja kmečkega orodja v Sloveniji.) P. Strukelj, kustos našega muzeja, pa je zasebno potovanje na Dansko med drugim tudi izkoristila, da se je v raznih muzejih v Kopenhagnu zanimala za restavratsko-preparatorsko delo.

Résumé

L'ACTIVITÉ DU MUSÉE ETHNOGRAPHIQUE DE LJUBLJANA
DANS LES ANNÉES 1957—1959

Le rapport traite l'activité du Musée Ethnographique de Ljubljana pendant les années 1957—1959. Il mentionne surtout le complètement, la conservation et l'entretien des collections ethnographiques, l'arrangement d'autres matériaux muséologiques, les expositions, etc. On y parle ensuite des recherches ethnographiques sur terrain, de l'enseignement des adultes effectué par la Musée, et de sa collaboration multiple au pays même et avec l'étranger.

RAZSTAVA »PEČA NA SLOVENSKEM«

(Etnografski muzej v Ljubljani od 1. julija do 15. oktobra 1959)

Tončica Urbas

V navado je prišlo, da vsakoletni Ljubljanski festival skoraj redno spremljajo tudi prireditve ljubljanskih muzejskih ustanov, med katere se je v zadnjih treh letih uvrstil tudi Etnografski muzej v Ljubljani.

Ni naključje, če se je ta ustanova letos že drugič vključila v vrsto prireditvev, ki so manifestirale kulturni festival slovenske metropole, z razstavo, ki je zajela del razstavljenega ali deponiranega bogastva pri osrednjem Etnografskem muzeju Slovenije. To je bila razstava peče na Slovenskem, ki jo je imel ta muzej že dalj časa v načrtu. Če se je ta zamisel uresničila razmeroma hitro, je to nedvomno najboljša potrditev povojne ustvarjalnosti tega muzeja, hkrati pa izpričuje, da se prav ta ustanova v zadnjih letih uspešno uvršča med tiste naše muzeje, ki žele, da bi z občasnimi razstavami čim bolj približali javnosti zlasti tisto gradivo, ki ga v stalnih razstavah ni mogoče tematsko urediti in prikazati. Razstavo je vodstvo muzeja priredilo v veliki dvorani Narodnega muzeja, ki je ta prostor pred leti namenil prav za občasne muzejske razstave.

Otvoritev je bila dne 1. julija zvečer v navzočnosti številnih predstavnikov oblasti. Odprl jo je direktor Ljubljanskega festivala, profesor Radovan Gobec. Uvodne besede ji je posvetil ravnatelj Etnografskega muzeja dr. Boris Orel, za uvod v strokovno vodstvo pa je pripravila krajše predavanje glavna prirediteljica razstave, kustodinja Marija Makarovič. Zaradi nekaterih momentov, ki jih je vsebovalo predavanje in ki nakazujejo vzroke in pobude za to razstavo, bodi tu naveden njegov krajši povzetek:

Pobuda za razstavo »Peča na Slovenskem« je izšla neposredno iz vsebine dela Etnografskega muzeja v Ljubljani, ki hrani najbogatejšo in obenem najpopolnejšo zbirko peč z vsega slovenskega ozemlja. Mimo tega se je muzej v zadnjih letih ukvarjal v okviru sistematičnih raziskovanj terena nadrobneje prav z ljudsko nošo, kamor sodijo ženska pokrivala. Raziskovanju slovenske peče se je kot pionir posvetil med obema vojnoma pokojni dr. Stanko Vurnik, ki jo je kot del ljudske noše uvrstil v zahodnoevropski kulturni krog. Njegovi zaključki so bili iz razumljivih razlogov še vedno bolj ali manj fragmentarni. Z omenjenimi raziskovanji, ki jih je izvajal muzej, kajpada proučevanje slovenske peče še ni zaključeno, marveč bo treba v naslednjih letih posvetiti še veliko pozornosti proučevanju posameznih nadrobnosti, ki zadevajo prav to vrsto ženskega pokrivala. Pestro gradivo, ki je bilo bodisi že razstavljeno ali pa je deponirano, je vendarle po svoji stilskoornamentalni strani tako raznoliko, da ga je bilo mogoče prikazati kot zaokroženo celoto na pričujoči razstavi. To